

DAĞLARIN ÇOCUKLARI / TOO BALDARY (1953) *Tügölbay Sıdıkbekov (1912–1997)*

Kaynaklar:

Sydykbekov, T. (2016). *Too baldary*. Kut Aalam. (Eserin ilk yayımlanma tarihi 1953).
Kırgızistan Ulusal Elektronik Kütüphanesi.
<https://neb.kg/index.php/ru/home-ru-ru/bishkek/item/4367-too-baldary>

GENEL BİLGİ

Yazar

Tügölbay Sıdıkbekov (1912–1997), günümüzde Kırgızistan'ın Issık-Göl bölgesinde yer alan Keng-Suu köyünde dünyaya gelmiş Kırgız bir yazardır. Kesin doğum tarihi bilinmediğinden, daha sonra kızı tarafından rastgele bir tarihin seçildiği bir aile geleneği aracılığıyla 14 Mayıs'ı doğum günü olarak kabul etmiştir.

1928-1931 yılları arasında Frunze'deki (günümüzdeki adıyla Bişkek) Tarım Teknik Okulu'nda, daha sonra ise Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'ta bulunan Orta Asya Veteriner Enstitüsü'nde eğitim almıştır. Leninci Gençlik (Leninçil Caş) gazetesinde çalışmış (1931–1936), Kırgızistan Yazarlar Birliği'nde danışmanlık görevinde bulunmuş (1937–1947) ve Kırgız Devlet Yayınevi'nde (Kırgızmambas) editörlük yapmıştır (1949–1951).

Sovyet döneminde "milliyetçi yazar" olarak damgalanmış olsa da, daha önce almış olduğu Stalin Ödülü, kendisine yönelik siyasi baskıların sınırlı kalmasını sağlamıştır. Kırgız tarihinin nesnel bir şekilde incelenmesini desteklemiş, Kırgız dilinin gelişimine katkıda bulunmuş ve resmî aksaklıkları açıkça eleştirmiştir. Bu duruşu, bazı araştırmacıların onu "Sovyet dönemi Kırgız muhalifi" olarak nitelendirmesine yol açmıştır.

Yaklaşık yetmiş yıl boyunca Kırgız edebiyatının en önemli figürlerinden biri olmaya devam eden Sıdıkbekov, 19 Temmuz 1997'de Bişkek'te hayatını kaybetmiştir.

Edebî Kariyeri

Tügölbay Sıdıkbekov edebiyat hayatına şair olarak başlamıştır. İlk şiirlerinden biri olan *Bunlar Kim? (Bular Kimder?)*, 1 Mayıs 1930 tarihinde *Leninci Gençlik (Leninçil Caş)* gazetesinde yayımlanmıştır. Kısa bir süre sonra kaleme aldığı *Yaşlı Komuzcu (Çal Komuzçu)* adlı şiiri ise *Hücum (Çabuul)* dergisinde yer almıştır. İlk şiir kitabı *Mücadele (Küröş)* 1933 yılında yayımlanmış, bunu *Kahramanlar (Baatırlar)*, 1936 ve *Şair-Bülbül (Akın-Bülbül)*, 1938 izlemiştir. Aynı dönemde yazar, nesir alanında da eserler vermeye başlamıştır.

Kendi kuşağındaki birçok yazar gibi Sıdıkbekov'un ilk dönem eserleri de Kırgız toplumunda yeni sosyalist düzenin kurulmasıyla ortaya çıkan toplumsal değişimleri, emek hayatını ve dönüşen sosyal ilişkileri konu edinmiştir.

1937-1938 yıllarında iki cilt hâlinde yayımlanan *Keng-Suu (Keng-Suu)*, Kırgız edebiyatının ilk romanlarından biri kabul edilmektedir. Yazar, 1950'li yıllarda bu eseri yeniden gözden geçirmiş ve romanı 1955 ile 1958 yıllarında *Dağlar Arasında (Too Arasında)* adıyla tekrar yayımlamıştır.

Bu dönemde ayrıca *Şair-Bülbül (Akın-Bülbül)*, 1938, *Ala-Too'dan Yedi Kişi (Ala-Toodon Cetöö)*, 1939, *Gece Bekçisinden Haber (Tün Carçısınan Kabar)*, 1939 ve manzum masal türündeki *Açgözlü Baba (Aç Köz Ata)*, 1940 adlı eserlerini kaleme almıştır.

Savaş Günlerinde (Soguş Kündöründö, 1943) adlı öykü derlemesinde, İkinci Dünya Savaşı yıllarında toplumda öne çıkan dayanışma ve vatanseverlik temalarını işlemiştir.

Yazarın 1938-1940 yılları arasında kaleme aldığı ve 1946 yılında yayımlanan *Temir (Temir)* adlı romanı ise Güney Kırgızistan'da Sovyet iktidarının kuruluş sürecini konu almaktadır.

Sıdıkbekov'un edebî kariyerindeki önemli dönüm noktalarından biri *Bizim Zamanımızın İnsanları (Bizdin Zamandın Kışileri, 1948)* adlı romanıdır. Eser ilk olarak *Sovyet Kırgızistanı (Sovettik Kırgızstan, günümüzdeki adıyla Ala-Too)* dergisinde yayımlanmış, daha sonra Moskova'da Rusça olarak basılmıştır. Roman, 1949 yılında Stalin Ödülü'ne layık görülmüş ve yazarı Kırgız edebiyatının önde gelen isimleri arasına taşımıştır.

Savaş sonrasında çocuk edebiyatına yönelen Sıdıkbekov, *Dağ Çocukları (Too Baldarı, 1953)* adlı eserini yayımlamıştır. Daha sonraki yıllarda ise en önemli eserlerinden biri olan *Kadınlar (Zayıptar)* romanını kaleme almıştır. Romanın ilk bölümü *Batırına (Batırına)* 1962 yılında yayımlanmış, ikinci bölüm *Geçit (Aşuu)* ile birlikte eserin tam metni 1966 yılında okuyucuyla buluşmuştur.

Yazarın sonraki eserleri arasında gençlik temasını işleyen *Akranlar (Kurbular)*, *İtiraf (Sır Açuu, 1977)* ve *Dağlar Arasında (Too Arasında)* romanındaki karakterlerden birinin hikâyesini sürdüren *Yımanbay'ın Karakteri (Yımanbay Peyili, 1980)* yer almaktadır.

Sıdıkbekov, yaşamının son dönemlerinde kaleme aldığı otobiyografik eserlerinde kendi hayatına ve tecrübelerine yer vermiştir. Bu kapsamda *Yol (Col, 1982)* ve *Dağ Geçitlerinde (Bel-Beleste, 1996)* adlı eserleri, yazarın yaşamına ışık tutan önemli kaynaklar arasında kabul edilmektedir.

Eser

Dağların Çocukları (Too Baldary) adlı roman, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1953 yılında yazılmıştır. Çocuk edebiyatının önemli eserlerinden biri olarak kabul edilir. Rusçaya *Deti Gor (Dağların Çocukları)*, Kazakçaya *Tau Balalary (Dağların Çocukları)*, Özbekçeye *Tog Bolalari (Dağların Çocukları)* adıyla ve diğer dillere de çevrilmiştir.

Arka Plan

Bu roman, İkinci Dünya Savaşı döneminde öne çıkan ideolojik ve eğitim anlayışını yansıtmaktadır.

Eğitim, çocukları geliştirmekte olan sosyalist toplumun üretken bireyleri hâline getiren temel dönüştürücü güç olarak sunulur. Okul, modernleşme, kolektif emek ve toplumsal ilerlemenin merkezi olarak işlev görür.

Metin aynı zamanda kuşaklar arası bir gerilimi de gösterir. Omor gibi yaşlı karakterler göçebe ve geleneksel dünya görüşünü temsil eder ve Sovyet kurumlaşmış eğitim sistemine uyum sağlamakta zorlanır. Bu durum, sözlü-kabile kültürü ile modern sosyalist eğitim arasındaki çatışmayı yansıtır.

Metin Sovyet politikalarını açıkça eleştirmese de göçebe geleneklerin zayıflamasını dolaylı biçimde hissettirir; soy bağları, kabile ilişkileri ve geleneksel oyunlar geri plana itilir.

Bununla birlikte yazar, eski Türk yazıtları ve erken Kırgız mirasına yapılan göndermelerle kültürel hafızayı korur ve Kırgızların "ilkel" olduğu söylemine karşı tarihsel derinlik sunar. Omor üzerinden Kırgızların "savaşçı ruhu" da vurgulanarak kültürel kimlik korunur.

KIŞILAR

Askar — bilim, doğa ve gözlemlerle ilgilenen meraklı ve zeki bir çocuk

Dinar — Askar'ın kız kardeşi; hayal gücü güçlü, duygusal ve hikâyelere ile doğaya karşı çok hassas

Sabır — modern eğitimi, disiplini ve sosyalist gelişimi temsil eden okul müdürü

Omor — geleneksel göçebe değerleri temsil eden ve değişime direnen yaşlı köylü

Sabira — Askar ve Dinar'ın annesi; eğitilmiş, okulun gelişimini ve modernleşmeyi destekleyen bir kadın

Büyükanne — geçmişe ait sözlü hafızayı taşıyan, eski hayatı, acıyı ve gelenekleri anlatan kişi

Orusbek — Omor'un oğlu; geleneksel yetiştirilme ile modern eğitim arasında kalan çocuk

Nina Leontevna, Seitova ve Tashbay — öğretim, tarım ve toplumsal gelişimle ilgili destekleyici yetişkin figürler

ÖZET

Hikâye, Dinar'ın büyükannesine ait bozuk gözlükleri takarak ders çalışmasıyla başlar. Bulanık görüntü onun hayal gücünü geliştirir ve Çehov'un "Vanya" hikâyesini keşfetmesine yol açar. Bu hikâyede zalim bir efendi tarafından kötü muamele gören yetim bir çocuğun acısını öğrenir ve derinden etkilenir. Büyükannesi, geçmişte yoksul çocukların, kadınların ve yetimlerin çok zor şartlarda yaşadığını anlatır.

Bu sırada Askar, tohum deneyleri, günlük yazıları ve doğa gözlemleri yaparak bilim ve tarıma ilgi duyar. Bitkilerin büyümesini, yüzde hesaplarını ve doğanın işleyişini öğrenir. Çocuklar okul etkinlikleri sayesinde doğayı, havayı ve çevreyi daha yakından tanır ve öğrenmeye daha çok bağlanır.

Okul, müdür Sabır'ın yönetiminde eğitim ve değişimin merkezi olur. Köyde eski geleneklerle modern eğitim arasında çatışma yaşanır. Omor başlangıçta eğitime karşı çıkar, ancak zamanla okul sürecine ve oğlunun eğitimine dahil oldukça değişmeye başlar. Sonunda köylüler okulun inşası ve geliştirilmesi için birleşir. Hikâyenin sonunda köy halkı eğitim, tarım ve sosyal yaşamda birlikte çalışarak ilerleme ve dayanışma gösterir.

OLAYLAR

Askar ve Dinar'ın Bilim ve Doğayı Keşfetmesi

Askar'ın Rüyası Askar, gelişmekte olan küçük bir şehirde düzenlenen kitap fuarını gezdi. Gençlerle dolu ortamda kitaplara hayran kaldı ve kendisini adeta bir bayramdaymış gibi hissetti. Bir kitabı satın almaya karar verdiği sırada gökyüzünde büyük bir uçak belirdi ve kalabalık coşkuyla bağırdı. Askar bir anda kendisini gökyüzünde uçarken buldu. Elinde bir kitap vardı ve yanında bir deve görünüyordu. Buğday tarlalarının üzerinden geçerken öğretmeninin onu izlediğini gördü. Tam o sırada yatağından düştü ve uyandı. Her şeyin bir rüya olduğunu fark etti. Büyükannesi ve bir kedi sessizce yanında duruyordu.

Askar ve Tohum Deneyi Askar sabah uyandıktan sonra kedisıyla oynadı ve ardından kavanozlardaki tohum deneyini incelemeye başladı. Tohumların kaç tanesinin büyüdüğünü hesapladı ve "yüzde" kavramını büyükannesine basit bir şekilde anlatmaya çalıştı. Bazı tohumların filizlenmediğini ve bu nedenle verimin değiştiğini açıkladı. Daha iyi bir ürün elde etmek için bazı önerilerde bulundu. Büyükannesi bu hesaplamaları tam olarak anlayamadı, ancak onu sabırla dinledi. Sonunda Askar'a derslerine odaklanmasını söyledi ve fazla düşünmenin gereksiz olabileceğini belirtti. Büyükannesi onun bilime olan merakından endişe duydu, fakat Askar tarımı geliştirme fikrine heyecanla bağlı kaldı.

Askar, Yavru Köpek, Çiçekler ve Hayat Soruları Askar, Oqjetpes adlı yavru köpeğiyle oynarken çevredeki çiçekleri fark etti. İlkbaharda açan çiçeklerin kısa ömürlü olmasını düşündü ve bazı canlıların neden kısa yaşadığını sorguladı. Köpeği çiçeklere zarar verince onu uyardı ve ardından çiçeklere şefkatle baktı. Büyükannesi onu izlerken Askar doğayı anlamaya çalıştı ve düşüncelerini günlüğüne yazdı. Çiçeklerin neden kısa süre yaşadığını ve bazı bitkilerin neden daha uzun ömürlü olmalarına rağmen daha az dikkat çektiğini merak etti. Bu sorular üzerine düşünürken yaşamın anlamını sorgulamaya başladı.

Çocukların Doğaya Bakışı Askar ve Dinara evde ve çevrede doğayı dikkatle gözlemlediler. Dinara, köyden getirildiğini düşündüğü fidanları büyük bir orman gibi hayal etti ve bunu coşkuyla anlattı. Askar ise onun hayal gücünü sakin bir şekilde dinledi ve anlamaya çalıştı. Çocukların doğaya olan ilgisi giderek arttı. Evde ve dışarıda gördükleri her şey onlar için yeni bir öğrenme alanına dönüştü. Özellikle bahar mevsiminde doğanın canlanması, çocukların dikkatini daha da fazla çekti. İkisi de çevrelerindeki dünyayı keşfetmeye çalıştı.

Okul Bahçesinde Öğrenme Okulda öğrenciler fidan dikme etkinliğine katıldılar ve öğretmenler onlara doğayı tanıttılar. Bitkilerin nasıl büyüdüğü, toprağın ve suyun önemi anlatıldı. Dinara özellikle bulutlar, yağmur ve gökyüzü hakkında sorular sordu. Öğretmen, bulutların su buharından oluştuğunu ve yağmur getirdiğini açıkladı. Çocuklar doğa olaylarını daha iyi anlamaya başladılar. Sınıf dışındaki bu etkinlik, onların öğrenme isteğini artırdı. Askar da çevresini gözlemleyerek doğa hakkında yeni bilgiler edindi ve bunlar üzerine düşünmeye başladı.

Okul Projeleriyle İlerleme ve Sorumluluk Bilincini Öğrenmek

Köylerin Karşılaştırılması ve Gelişme Fikri Sabır ve öğretmenler, öğrencilerle birlikte Kök-Döbö tepesine çıkarak okul bahçesi için bir ağaç dikme projesi başlattılar. Müdür Sabır, çevredeki iki köyü karşılaştırarak birinin gelişmiş, diğerinin ise geri kalmış olduğunu anlattı. Çocuklar, bazı yerlerin neden ilerlediğini tartıştılar ve çeşitli fikirler ortaya koydular. Öğretmenler, gelişmenin insanların çalışmasına ve birlik içinde hareket etmesine bağlı olduğunu açıkladılar. Öğrenciler doğaya bakarak kendi okullarının gelecekte nasıl bir yer olabileceğini hayal ettiler. Herkes birlikte çalışarak daha yeşil ve güzel bir çevre oluşturma'nın önemini anlamaya başladı.

Fidan Dikimi ve Doğayı Öğrenme Çocuklar ve öğretmenler birlikte fidan dikmeye başladılar. Tashbay adlı görevli, fidanların nasıl doğru şekilde dikileceğini anlattı ve köklerin zarar görmemesi gerektiğini söyledi. Öğretmen Sabır öğrencileri dikkatle yönlendirdi. Küçük öğrenciler fidan taşıdılar, büyükler ise çukurlar kazdılar. Dinara sabırsızlıkla ağaçların ne zaman meyve vereceğini sordu. Öğretmen, sabır ve emek sayesinde ağaçların büyüyeceğini açıkladı. Çocuklar çalışırken hem eğlendiler hem de öğrendiler. Günün sonunda okulun çevresi küçük bir orman gibi görünmeye başladı.

Kök-Döbö'de Ağaç Dikimi Öğrenciler ve öğretmenler, Kök-Döbö tepesinde okul bahçesi kurmak için fidan diktiler. Müdür, yakın köylerden birinin gelişmiş ve yeşil, diğerinin ise geri kalmış olduğunu anlattı. Öğrencilere bunun nedenini sordu. Çocuklar, çalışmamak, kötü yönetim ve ağaç dikmemek gibi sebepler söylediler. Müdür, kendi çevrelerini geliştirmeleri gerektiğini vurguladı. Hep birlikte fidan dikmeye başladılar. Çocuklar dikkatle çalıştılar ve ağaç dikmeyi öğrendiler. Bu etkinlik onlara birlik, emek ve daha iyi bir gelecek kurma dersi verdi.

Tartışma Fidan dikimi sırasında öğrenciler ve öğretmenler tarım ve doğa hakkında konuştular. Soğuk bölgelerde bile insanların çalışarak meyve yetiştirebileceğini öğrendiler. Öğretmen, doğayı geliştiren bilim insanlarından bahsetti. Öğrenciler bitkilerin büyümesine ve ağaçların birleştirilmesine merak duydular. Anlatıcı günlüğüne okul bahçesinin artık onların geleceği olduğunu yazdı. Doğanın ve insanların birlikte gelişebileceğini hissetti. Tepe yeni ve canlı görünüyordu; öğrenciler yaptıkları işten mutlu oldular ve umutlandılar.

Dinar'ın Okuma ve Aile Hikâyeleriyle Merhameti Öğrenmesi

Büyükannenin Gözlüğü ve Dinara'nın Hayal Dünyası Dinara evde tek başına ödev yaparken büyükannesinin eski gözlüğünü taktı. Camları hafif bozuk olduğu için her şeyi bulanık ve yeşilimsi gördü. Yazı yazmakta zorlandı ve büyükannesinin yaptığı gibi tek gözünü kapatarak baktı. Başta sinirlendi, ancak daha sonra gözlüğün ona farklı bir hayal dünyası açtığını fark etti. Harflerin canlandığını düşündü ve hayal gücü gelişti. Kendini doktor, öğretmen ya da ziraatçı olarak hayal etti. Ayrıca bulduğu bir kitabı inceledi ve "Çehov" adlı yazarı keşfetti. "Vanya" hikâyesi dikkatini çekti ve okumaya merakla devam etti.

"Vanya" Hikayesini Anlamak Büyükannesi eve girdiğinde Dinara hikâyeyi duyguyla okumaya devam etti. Başta gözlükle ve gözlüksüz okuyarak metni tam anlayamadı ve kafası karıştı. Zamanla hikâye ilgisini çekti ve duygulandı. Yetim çocuğa yapılan kötü davranışlar onu öfkелendirdi ve üzdü. Büyükannesine "Çocuklara neden böyle davranılıyor?" diye sordu. "Köylü" ve "efendi" gibi kavramları anlamaya çalıştı. Büyükannesi açıklamaya çalıştıysa da o da konuyu tam olarak kavrayamadı. Dinara, Vanya adlı yetim çocuğun mektubunu anlattı ve onun acısını hissetti. Hikâyenin sonunda çok duygulandı ve neredeyse ağlayacak hâle geldi.

Baskı Altında Bir Çocuğun Acısı Dinar, Vanka adlı yetim bir çocuğun zalim bir efendinin yanında çalıştığını öğrendi. Çocuk sürekli dövüldü, aşağılandı ve değersiz gibi görüldü. Az yemek yedi, ağır işler yaptı ve korku içinde yaşadı. Geceleri yalnız kalıp ağlayarak mektup yazması, onun yalnızlığını daha da derin gösterdi. Büyükanne, eski zamanlarda fakir çocukların hiçbir hakka sahip olmadığını, sessizce acı çektiklerini anlattı. Çocuk bu hikâyeden çok etkilendi ve adaletsizliğin insan hayatında nasıl büyük acılar yarattığını anlamaya başladı.

Nesiller Boyu Süren Zorluk ve Acı Büyükanne geçmişte hastalıkların, ölümlerin ve yoksulluğun çok yaygın olduğunu anlattı. Çocuklar küçük yaşta öldü, insanlar sürekli keder içinde yaşadı. Kadınlar ve yetimler en çok acı çekenlerdi. Çocuk bu hikâyeleri dinledikçe içi doldu ve geçmişin ağırlığını hissetti. Acının sadece fiziksel değil, ruhsal olduğunu da anladı. İnsanlar hayatları boyunca bu kederi taşıdı. Büyükanne, bugün hayatın daha iyi olduğunu ama geçmişteki acıların unutulmaması gerektiğini söyledi. Çocuk, bu acıların gelecekte daha merhametli bir dünya için ders olması gerektiğini kavradı.

Dinar Günlüğü Okurken Duyguları Anladı Dinar, Askar'ın günlüğünü başta tam anlayamadı ve sayfaları hızlıca çevirdi. Okul etkinlikleri, yüzme çalışmaları ve raporlar hakkında yazılanları merakla takip etti. Metinde çocukların gölde yüzmeyi öğrenmesi, düşüp yaralanmaları ve Omor adlı yaşlı bir adamın geçmişi hatırlatarak konuşması anlatıldı. İlk başta Dinar yazıları sadece karışık gördü, fakat zamanla içindeki duyguları hissetmeye başladı. Satırlarda sevinç, acı ve eski günlerin özlemi vardı. Günlüğün bir sayfasını kirlettiğini fark edince üzüldü. Sayfayı dikkatle koparıp düzeltti ve saygıyla kendi kitabının içine koydu.

Bitkiler ve Sohbet Sabır, Nina Leontevna ve Seitova eski bir çitle çevrili alanın yakınındaki dar bir yolda yürüdüler. Toprak kuruydu ve ısınıyordu. Güneş yüzlerine vurdu, hafif bir rüzgâr ellerine dokundu. Kırık duvarın yakınında küçük kırmızı böcekler hareket etti. Kuşlar bir taşın üzerine kondu, grup yaklaştığında uçuş uçuş. Kanal kenarındaki hızlı büyüyen ağaçlar hakkında konuştular. Sabır, bu dalların yurt direği yapmak için kullanılabileceğini söyledi. Seitova ise daha önce meyve fidanları diktiğini ancak bunların yok edildiğini anlattı. Konuşarak Omor'un evine doğru yürümeye devam ettiler.

Omor'un Modern Eğitimle Çatışması

Omor Ağa ve Değişen Hayat Anlayışı Sabır, Nina ve Saitova baharın geldiği doğada yürürken çevredeki değişimi fark ederler. Ağaçlar, böcekler ve doğanın canlanması üzerine konuşurlar. Saitova çocukluğunu hatırlayarak eskiden ağaç dikmenin önemsenmediğini, insanların sadece hayvancılıkla ilgilendiğini anlatır. Sabır ise bölgelerinin hâlâ gelişmekte olduğunu söyler. Ayrıca sert karakterli Omor Ağa'yı hatırlarlar. Omor, çocukları bazen korkutan ama aslında seven bir kişidir. O, eski eğitim yöntemlerini savunur ve yeni düzeni eleştirir. Onun düşünceleri, eski geleneklerle yeni eğitim anlayışı arasındaki farkı gösterir ve toplumdaki değişimi yansıtır.

Omor'un Davranışları Omor evinin yakınında oturur ve çocukları yanına çağırırdı. Yüksek sesle konuşur ve onların yaklaşmasını isterdi. Bazı çocuklar ondan korkar ve kaçardı. Daha önce bazı çocukları yakalayıp ağlattığı olurdu. Yetişkinler ondan şikâyet ederdi. Çocukların sert bir şekilde eğitilmesi gerektiğini, şımartılmamaları gerektiğini söylerdi. Kendisinin de çocukken büyükbabası tarafından böyle yetiştirildiğini anlatırdı. Daha sonra insanlar onu uyardıktan sonra çocukların peşinden koşmayı bıraktı. Sabır onu ziyarete geldiğinde Omor, onun okulu bırakıp yerel bir polis olmasını söyledi. Sabır bunu reddetti. Omor iş, okul ve farklı meslekler hakkında konuştu.

Omor, Eğitim ve Orusbek'in Adı Omor, sığır gütmenin, ağaç dikmenin ve arıcılığın eğitim gerektirmediğine inanıyordu. Bu yüzden gençlere okumayı bırakıp çalışmalarını söylüyordu. Uzun yıllar çocuk sahibi olamamıştı ve Tanrı'ya kızgındı. Daha sonra karısı kırk yaşından sonra kısırlık tedavisi gördü ve Rus doktorların yardımıyla bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Omor, Sovyet tıbbını övdü ve "Orus" (Rus anlamına gelen) kelimesinden yola çıkarak oğluna Orusbek adını verdi. Çocuğunun eğitim almasını istemiyordu ve onu sekiz yaşına kadar okula göndermedi. Çocuk, okula gitmediği için diğer çocuklar tarafından alay edildi ve ağladı. Öğretmenler ve yetkililer Omor'u çocuğunu okula göndermeye zorladı.

Okul Sorunları, Günlük ve Ziyaret Öğretmenler Orusbek'in yaramaz ve zor bir çocuk olduğunu sık sık söylemişlerdi. İlk okul yılının sonunda Sabır, Nina ve başka bir öğretmen Omor'un evine gitmişlerdi. Evde ders çalışmak için masa ve sandalye olmadığını görmüşlerdi. Çocuk pencere kenarında ders çalışıyordu. Sabır daha önce Omor'a masa almasını söylemişti. Sabır çocuğun günlüğünü okumuş ve Orusbek'in ağaç dikimi sırasında çocukları rahatsız ettiğini ve onlarla alay ettiğini öğrenmişti. Omor bundan utanmıştı. Orusbek ayrıca öğrencilere Rusça öğrenmenin domuz eti yemeyi gerektirdiğini söylemiş ve bunu babasının dediğini belirtmişti. Öğretmenler Omor'u veli toplantılarına gelmediği için de azarlamışlardı.

Omor'un Okul Ziyareti Omor, Sabır'ın "toplantılara gelmiyorsun" demesi üzerine okula gitti. Sabır müdür olduktan sonra okul binası yeni yapılmıştı. Omor okula girdiğinde Toktogul'un büstünü gördü ve heyecanlandı. Büste "selam aleyküm" dedi. Sonra bir sınıfa baktı; bir öğretmen çocuklara "babam çok çalışıyor" gibi cümleler yazdırıyordu. Omor Sovyet okul sistemini anlamadı, çünkü gençliğinde çocuklar molladan ders alır ve altı ay sonra Kur'an okumaya başladılar. İlk kez oğlunun okuma kitabını gördü ve ona "oku" dedi. Oğlu "at – ata – kať" diye heceleyerek okumaya başladı. Omor şaşırdı ve "bu nasıl okul?" diye bağırdı. Yıllar geçti ve Omor oğlunun 6. sınıfta olduğunu bile bilmedi.

Sabır ile Tartışma Omor başka bir sınıfa girdiğinde bütün çocuklar ayağa kalktı. Öğretmen onun oğlunun 6. sınıfta olduğunu ve dersi bozmamasını söyledi. Sonra Omor, müdür Sabır'ın odasına geçti. "Beni toplantıya çağırdın, geldim ama öğretmen beni kovdu" dedi. Sabır, veli toplantısının dün olduğunu söyledi. Omor hemen kalkıp gitmek istedi. Sabır "otur" dedi. Omor ise kızarak, "Biz sana çocuğu verdik, artık karışmayacaktık. Terbiye ve eğitim sizden. Çocuğun kemiği benim ama eti sizin diye emanet ettim. Yine de herkesin önünde beni küçük düşürüyorsunuz" dedi.

Sabır'ın Eğitim Mücadelesi ve Yeni Okulun İnşası

Sabır'ın İlk Köy Okulu Hatırası Okul müdürü olarak Sabır, köydeki ilk okulun nasıl açıldığını hatırlıyordu. O zamanlar hem zengin hem de fakir insanlar Bolşeviklerin gözüne girmeye çalışmıştı. Eski bir deve ağılı okul binasına dönüştürülmüştü. Bazı insanlar bu fikri reddetmiş, bir ağılın okul olamayacağını söylemişti. Yerel bir manap (köy ağası) bunun yoksul çocuklar için en uygun yer olduğunu, onların merada taşların üzerinde oturarak ders çalışabileceklerini söylemişti. İnsanlar sessizce kabul etmişti. Sabır'ın amcası, annesi hasta olduğu ve hayvanlara bakması gerektiği için onu ancak zorla okula göndermişti.

Sabır'ın Eğitim Yolculuğu ve İlk Yılları Sabır okumaya istekliydi ve okula başladığında elinden gelenin en iyisini yapmıştı. Ancak yerel göçebe elitler ve din adamları Sovyet eğitiminin insanları cehenneme götüreceğine dair söylentiler yaymıştı. Buna rağmen Sabır, Frunze'de eğitimine devam etmek istemişti, fakat yerel yetkililer başlangıçta buna izin vermemişti. Sabır ve iki arkadaşı vilayet başkanına şikâyetle bulunmuşlardı. Bunun üzerine sonunda Frunze'de teknik okula gitmelerine izin verilmişti. Öğretmenleri Kuzmich adında bir Rus öğretmendi. Okul onlara yemek, giysi ve eğitim sağlamıştı. Kuzmich, Kırgızistan'ın yeni öğretmenlere ihtiyacı olduğunu sık sık söylemiş ve öğrencileri motive etmişti. Mezun olduktan sonra Sabır, Kırgızistan'ın farklı bölgelerinde çalışmıştı.

Sabır'ın Omor'a Tavsiyeleri Sabır, Omor'a kendi eğitim geçmişini ve köyde ilk okulun nasıl açıldığını anlattı. Omor dinledi ve "Vay be" dedi. Ardından Sabır'a "Ama benim oğlumu neden küçük düşürdün?" diye sordu. Sabır, bir çocuğun ağaçları kırması gibi durumlarda okulun her şeyi tek başına düzeltemeyeceğini, ailelerin de eğitime ve disipline yardımcı olması gerektiğini açıkladı. Omor ise "Ben ne yapmalıyım?" diye sordu. Sabır, dışarı çıktığında bir sorun görürse—örneğin ağaçlar zarar görürse ya da okul düzeni bozulursa—yardım etmesini istedi. Ayrıca Sabır, Omor'a bir zamanlar "çok okumak insanın beynine zarar verir" dediğini hatırlattı. Son olarak Sabır, Omor'un çocuğuna eski kötü davranışları, kavgaları ve yanlış hikâyeleri anlatmamasını ve okulu kötülememesini söyledi.

Sabır'ın Müdürlük Yıllarına Dair Hatırası Sabır, 1943 yılında köy okuluna müdür olarak geldiği günleri hatırladı. Ondan önceki müdürün okulun gelişmesiyle ilgilenmediğini, daha çok kendi çıkarlarını düşündüğünü ve rüşveti sevdiğini anlattı. Sonunda köylüler onu şikâyet etmiş ve savcılığa vermişlerdi. Müdür olduktan sonra Sabır bütün öğretmenlerin evlerini gezmişti. Öğretmenlerin halka ve çocuklara örnek olması gerektiğini söylemiş, bu yüzden evlerinde masa, sandalye ve bir ev kütüphanesi bulunmasını istemişti. Ayrıca okulun köyün en kenarında kalmasını doğru bulmamıştı. Öğretmenlerle birlikte okulun, halkın yaşadığı Kök Döbö tepesinin eteklerine taşınmasını istemiş ve yeni okul binasının yapılması için çalışmıştı.

Okulun Taşınması Kararı Sabır ve öğretmenler konuyu kendi aralarında görüşükten sonra kolhoz müdürü ile köy sovyeti başkanının yanına gittiler. Çünkü böyle bir kararın kanuna göre yerel yöneticilerle birlikte alınması gerekiyordu. Toplantı sırasında köy sovyeti başkanı, kolhoz müdürüne neden şimdiye kadar okulu daha uygun bir yere taşımak için uğraşmadığını sordu. Kolhoz müdürü ise, "Sen kendin neden yapmadın?" diye karşılık verdi. Bunun üzerine köy sovyeti başkanı gülererek, eski okul müdürünün

başka amaçları olduğunu, bu yüzden kendisinin de böyle bir şeyi düşünmediğini söyledi. Sabır geldikten sonra aklına okulun geliştirilmesi fikrinin geldiğini ve bu konunun önemini fark ettiğini ekledi.

Sabira'nın Okulun Taşınması İçin Verdiği Destek Toplantı sırasında söz alan Sabira, Dinar ile Askar'ın annesiydi. Bu köyde büyümüş, eski okulda okumuş ve eğitim almış ilk kadınlardan biriydi. Dinar ve Askar da aynı okulun öğrencileriydi. Sabira, okulun yerinin yıllar önce Aydar Manap tarafından belirlendiğini anlattı. Aydar Manap, okulun kendi evine yakın olmasını istediği için binanın yerini seçmişti. Ancak okul tam rüzgârın karşısında bulunuyordu. Sabira, çocukluğunda kış günlerinde ellerinin donduğunu, okuldan eve dönerken şiddetli soğuk yüzünden çok üşüdüğünü hatırladı. Bu nedenle okulun o noktaya yapılmasının büyük bir hata olduğunu söyledi.

Köyde Okul İnşası Sabira'nın sözlerini toplantıdaki yaşlı kadınlar da destekledi. Yardım gerekirse tuğla taşımaya bile hazır olduklarını söylediler. Toplantının sonunda köylüler, okulun taşınması çalışmalarını yürütmek üzere Sabira'yı komitenin başına seçtiler.

Okulun kurulması kolay olmadı. O yaz hiç yağmur yağmadı ve hava çok kuraktı. Köylüler tarlalarını ve bahçelerini suladılar, çünkü hasat için suya ihtiyaçları vardı. Okul işi için ise kimse tam olarak hazır değildi. Sabira, Komünist Parti organizatörü olarak köylüleri çalışmaya çağırdı ve "Kolhoz müdürünü de çalıştırırım" dedi. "Bu sene taş yağsa bile okulu bitireceğiz" diye ekledi. Köylüler sonunda okul inşaatına başladılar. Takım lideri, Mukaş ve Omor birbirlerine "Sen çalış" diye şaka yaparak taş taşıdılar ve okulun yapımını sürdürdüler.

Köylülerin Okul İnşasına Katılması Köyde herkes okul inşasına katıldı. Yazın Andican'daki kızını ziyaret etmeyi planlayan Özbek Taşbay bile yolculuğunu iptal edip işe geldi. Kızılık hastalığı olan bir kişi bile tahta kesmeye yardım etti. Gücü olmayan yaşlı kadınlar ise yemek pişirip çalışanlara içecek hazırladılar. Köy sovyeti başkanı Adil ve kolhoz müdürü Mergen de taş taşıdı. Mergen kendini seçkin biri olarak görüyordu ama köylülerin çalışmasını görünce o da işe katıldı. Öğrenciler de çalıştı; Askar ve diğer çocuklar tuğla taşıdı. Omor'un oğlu Orusbek, babasının "demir kulaklı deve" sözlerini hatırlayıp şaka yaparak tuğlaları kırdı. Sabır bunu görünce ona doğru davranışı öğretti

Dinar ve Askar'ın Hikâyeleri Dinar ve Askar, Sabira'nın çocukları olarak çalışkan öğrencilerdi. O gün Omor okulu ziyaret ettiğinde Dinar eve geldi ve büyükannesine Omor'un okul ziyaretini anlattı. Çocukların Orusbek'in yaramaz olduğunu ve kuralları bozduğunu söylediklerini aktardı. Omor bunu duyunca üzüлüp alaycı bir şekilde, "Benim oğlum okulun en kötü çocuğu, siz hepiniz iyisiniz" dedi. Dinar büyükannesine doğa kitaplarından öğrendiklerini anlatmaya başladı. Askar da bitkiler ve hayvanlar hakkında konuştu. Büyükannesi onların nazara gelebileceğini söyleyip alçakgönüllü olmalarını istedi. Dinar, büyükannesinin kendi doğum gününü bile bilmediğini öğrenince şaşırdı. Büyükannesi ise bir öküzün kurda saldırdığı yılda doğduğunu, Dinar'ın babasını ise aç kalan bir dağ geyiğinin köye geldiği yılda dünyaya getirdiğini söyledi. Son olarak eğitimin iyi bir şey olduğunu ekledi.

Toplumsal Dayanışma, Kültürel Gelenekler ve Kutlama

Okuldaki Buluşma Bir gün okul müdürü Sabır, Dinar ve Askar'ın babaannesini ve Omor'u öğrencilerle buluşmaya çağırdı. Babaanne en iyi elbiselerini giydi ve savaşta kaybettiği oğlunu hatırlayarak okula geldi. Omor ise herkesten önce okula gelmişti. Müdürün odasında Sabır, onlara Moskova'dan gelen Ogonyok dergisini gösterdi ve Omor dergiye bakıp, "Ben dergiyi bilmiyorum, benim için hepsi kitap" dedi. Sonra, "Bu hangi kabilenin dilinde çıktı? Solto kabilesinin mi yoksa Sayak kabilesinin mi?" diye sordu. Bu iki kabile Kırgızlar arasında önemliydi. Sabır gülümseyerek, "Kabile dili yok, sadece ortak Kırgız dili var" dedi. Dinar ve Askar'ın babaannesi ise dergiye görünce, "Bu Manas Destanı'nın kitabı mı?" diye sordu. Sabır, "Manas'ın kitabı henüz yok. Bu dergi Moskova'dan geldi" diye cevap verdi. "

Okul Toplantısında Hikâyeler, Anılar ve Mektuplar Okuldaki toplantıda Omor, gençliğinden bir hikâye anlattı. Bir gün yurt içinde bir yılanla karşılaştığını ve Aydar Manap'ın baskısına karşı nasıl direndiğini söyledi. Geçmişte hayatın çok zor olduğunu vurguladı. Dinar ve Askar'ın babaannesi de çocukluk anılarını paylaştı. O zamanlar tıbbi tedavi ve eğitim olmadığı için birçok çocuğun öldüğünü söyledi ve bugün çocuklar için hayatın daha iyi olduğunu belirtti. Ardından Askar, ünlü bir Sovyet bilim insanının mektubunu okudu. Bu, öğrencilerin Sovyetler Birliği'ndeki ünlü kişilere mektup yazma geleneğiydi; bu

kişiler de gençleri motive eden cevaplar gönderirdi. Bilim insanı mektubunda hayatını, bilim olma hayalini ve çok çalışmanın önemini anlatarak öğrencileri iyi birer Sovyet vatandaşı olmaya teşvik etti.

Okulda Şiir Günü Öğrenciler ezberledikleri şiirleri okudular. Ünlü şair Toktogul'un Lenin'i ve annesini anlatan şiiri okunduğunda Omor, Toktogul'un büstüne bakarak, yarı ciddi yarı şaşkın bir sesle, "Toktogul hangi kabileden, hangi soydan gelmiştir?" diye sordu. Müdür Sabır sakın bir şekilde, "Artık kabile yok, soy yok" dedi. Dinar annesine şiir okudu. Omor'un oğlu Orusbek de Sovyet ordusu hakkında bir şiir okumaya başladı. İkinci kısma geldiğinde biraz duraksayınca Omor bu kez yüksek sesle, "Eğer benim oğlumsan şiiri sonuna kadar oku!" diye bağırdı. Sabır araya girerek, "Omor abi, oğlunuzu dinleyelim" dedi. Orusbek devam edince sesi daha güçlü çıktı. Omor bu kez gururla, "Biz Kırgızlar kadim zamanlardan beri savaşçı ve kahramanız!" diye bağırdı. Herkes Orusbek için sevindi, Omor da öğretmenlere teşekkür etti. Günlük defterine bu gün yazıldı ve Omor'dan imza istendi. Okuma yazma bilmediği için Omor parmak izi bıraktı.

Taş Yazıtları ve Dağlarda Öğrenme Bir gün öğrenciler ve öğretmenler dağlara bir geziye çıktılar. Pioner öğrenciler, Sovyet döneminde çocukları gelecekte sosyalist vatandaşlar olarak yetiştirmeyi amaçlayan ideolojik bir gençlik örgütüne aitti. Öğretmenler açık havada ders vererek hem doğayı hem de bölgenin tarihini anlattılar.

Gezide öğrenciler yalnızca bitkileri ve ağaçları değil, aynı zamanda kadim zamanlardan kalma büyük taşları da incelediler. Bu taşların üzerinde eski yazıtlar ve resimler vardı. Bunlardan ilham alan öğrenciler, taşlara Sovyet sloganları da yazdılar. Bazıları "Yaşasın barış" ve "Kolhoz gelişsin" gibi sloganlar önerdi. Bir öğrenci ise "Bütün ülkelerin işçileri birleşin!" sloganını söyledi. Bu öğrenci, işçi sınıfının hâlâ birçok gelişmekte olan ülkede sömürüldüğünü açıkladı. Öğretmenler bu fikirleri ve anlamlarını tartıştı.

Dinara'nın Dağ Yolculuğu ve Okul Gezisi O gün Askar ve sınıf arkadaşları bir geziye çıktı, ancak Dinara geç uyandığı için onlara yetişemedi. İçinde bir kıskançlık hissederek onları takip etmeye karar verdi ve tek başına yola çıktı. Yanında köpeğiyle dağlardan geçerken uzakta koyunları ve hatta bir kurt gördü. Neyse ki koyunlarını arayan bir çoban onunla karşılaştı ve onu güvenle yayladaki yurduna götürdü. Bu sırada çocuklar okula geri dönmüş, herbaryumlarını, taşlarını ve toprak örneklerini teslim etmişlerdi. Yoklama defterini imzaladılar. Dinara'nın büyükannesi evde bekliyordu ve Askar döndüğünde Dinara'nın kaybolduğunu fark ettiler. Daha sonra çoban onu güvenli bir şekilde geri getirdi.

Omor'un Değişimi Omor da değişmişti. Okul müdürü Sabır'a giderek okul bahçesini koruma görevini istedi. Çok sorumlu bir şekilde çalışmaya başladı. Öğle yemeği için eşinden içecek getirmesini istedi ve bahçeyi dikkatle korudu. Göçebe Kırgızların böyle yerleşik bir hayatı daha önce hiç düşünmediğini, artık bahçenin onları mutlu ettiğini düşündü.

Bu sırada köy ve okul hasat şenliği düzenlemeye hazırlanıyordu. Herkes katkıda bulundu ve tüm hazırlıklar tamamlandı.

Göçebe Oyunları Sartbayev adlı bir öğretmen, eski göçebe oyunlarını incelemeye başladı. Okul bahçesine gelerek Omor'dan geçmiş zamanlarda oynanan geleneksel oyunları anlatmasını istedi. Çocukların bu oyunları hasat şenliğinde öğrenip oynamaları gerektiğini söyledi. Omor başta şüphelendi ve onun sadece elma yemek için geldiğini düşündü, bu yüzden hiçbir şey vermek istemedi. Öğretmen amacını açıklayınca Omor anlatmaya başladı. Omor hatırladığı birçok Kırgız oyununu saydı: "*Ak cholmok, kara koyun dumpuldek, orompoi, jooluk tashmai ve toktu suramai*" gibi oyunlar oynardık. Gençler at oyunları oynar, güreşir ve halat çekişirdi. Avcılar hedef vurur, kahramanlar ise karşı karşıya yarışır." Omor üzgün bir şekilde bu kahramanlık oyunlarının kaybolduğunu, hatta düğün oyunlarının bile unutulmaya başladığını söyledi. Sonunda, kendi oğlunun bu geleneklerden uzak kalmaması gerektiğini ve en azından at binmeyi öğrenmesinin önemli olduğunu vurguladı.

Köyde Hasat Şenliği Köyde hasat şenliği başladı. Sabır'ın eski öğretmeni olan Profesör Petr Kuzmich bile köyü ziyaret etti ve onur konuğu olarak davet edildi. Geniş bahçe alanında bir konser ve tören düzenlendi. Konserden sonra hasat etkinlikleri başladı. Yaşlı köylüler bahçelerden meyve toplamaya başladılar. Bu, Kırgızlar arasında yeni bir festival türüydü. Geleneksel şarkılar söylendi, danslar edildi ve çeşitli oyunlar oynandı. Böylece bütün köy birlikte kutlama yaptı.

KARAKTER ANALİZİ

Askar

Askar, Dağların Çocukları (Too Baldary) romanının merkezindeki çocuk karakterlerden biridir. Eğitim, bilim ve kolektif değerlerin önem kazandığı değişen bir toplumda yetişen yeni nesli temsil eder. Meraklı, gözlemci ve düşünceli bir çocuktur ve çevresindeki dünyayı anlamaya sürekli çalışır. Olayları olduğu gibi kabul etmek yerine soru sorar, gözlemler ve deneyim yoluyla öğrenir. Onun karakteri, eğitim ve akılcı düşünme ile şekillenen modern bireyin gelişimini yansıtır.

Meraklı Askar meraklı bir çocuktur ve çevresinde olup bitenleri anlamaya her zaman ilgi duyar. Doğayı, okul etkinliklerini ve günlük yaşamı dikkatle gözlemler ve gördükleri hakkında sık sık sorular sorar. Özellikle bitkiler, hayvanlar, hava durumu ve doğal süreçlerle ilgilenir. Merakı aktiftir çünkü tohum deneyi ve gözlem çalışmaları gibi yöntemlerle öğrenmeye çalışır. Sürekli keşfetme isteği, onun dünyayı daha derinlemesine anlamasını sağlar. Bu özellik, romanda vurgulanan gerçek öğrenmenin ezberden değil, keşif ve deneyimden geldiği fikrini yansıtır.

Zeki Askar zeki bir çocuktur ve bilgiyi yalnızca ezberlemekle kalmaz, onu anlamaya ve mantıklı bir şekilde uygulamaya çalışır. Örneğin, büyükannesine “yüzde” kavramını basit bir dille açıklayabilir. Tohum deneyinde ise beklenen ve gerçek sonuçları karşılaştırarak analiz yapar. Düşünme biçimi düzenli ve analitiktir, bu da onun erken bilimsel düşünme becerilerine sahip olduğunu gösterir. Hızlı öğrenir ve farklı fikirler arasında mantıklı bağlantılar kurar. Bu zekâsı onu köydeki birçok yetişkinden ayırır ve modern eğitimin kazandırdığı akılcı düşünme becerisini temsil eder.

Duyarlı Askar aynı zamanda duyarlı bir çocuktur ve çevresindeki dünyaya duygusal olarak tepki verir. Doğayı yalnızca bilimsel açıdan değil, aynı zamanda duygusal yönüyle de algılar. Çiçeklerin kısa ömürlü olması gibi konular üzerine düşünür ve doğadaki değişimleri sorgular. “Vanka” hikâyesinde olduğu gibi adaletsizlik ve acı temaları onu derinden etkiler. Başkalarının yaşadığı zorluklara empati gösterir. Bu duygusal yönü, onun zekâsı ve merakıyla dengelenir ve onu çok yönlü bir karakter haline getirir.

Dinar

Dinar, Dağların Çocukları (Too Baldary) romanının önemli çocuk karakterlerinden biridir. Genç nesil içinde hayal gücü, duygusal derinlik ve duyarlılık özelliklerini temsil eder. Askar’dan farklı olarak dünyayı bilimsel ve mantıksal bir çerçevede değil, daha çok duygusal ve hayal gücüne dayalı bir şekilde algılar. Onun bakış açısı, çocukların eğitim, doğa ve hikâyeleri farklı ama anlamlı biçimlerde yorumladığını gösterir. Edebiyata ve günlük olaylara verdiği tepkiler, eğitimde duygusal farkındalığın önemini vurgular.

Hayalperest Dinar oldukça imaginative bir çocuktur ve sıradan olayları bile zihninde canlı ve anlamlı görüntülere dönüştürebilir. Doğayı, okul etkinliklerini ve soyut kavramları yaratıcı bir şekilde hayal eder. Küçük fidanları gelecekte büyük bir orman gibi görür ve hikâyeleri yazılı hâlinin ötesine taşıyarak genişletir. Bu özelliği, onun öğrenme sürecine derinlik kazandırır ve dünyayı sadece gerçekler üzerinden değil, yaratıcı düşünme yoluyla da algılamasını sağlar. Onun hayal gücü, gerçeklik ile iç dünyası arasında güçlü bir bağ kurar.

Duyarlı Dinar oldukça sensitive bir çocuktur ve başkalarının duygularına karşı güçlü bir hassasiyet gösterir. Adaletsizlik ve acı karşısında derin duygusal tepkiler verir. “Vanka” hikâyesini okuduğunda yetim çocuğun yaşadığı zorluklardan çok etkilenir ve üzülür. Kolayca empati kurar ve haksızlığa uğrayanlara karşı içten bir üzüntü hisseder. Bu özelliği, onun ahlaki bilincinin geliştiğini gösterir. Roman, onun duygusal tepkileri üzerinden eğitimde merhametin önemini vurgular.

Meraklı Dinar aynı zamanda curious bir çocuktur ve çevresindeki dünyayı anlamaya çalışır. Doğa, yaşam ve hikâyeler hakkında sorular sorar ve olayların nedenlerini merak eder. Bulutlar, bitkiler ve insan davranışları üzerine düşünür ve bu soruları duygularıyla birleştirir. Kitaplara ilgi duyar ve ilk başta anlamakta zorlandığı metinleri bile çözmeye çalışır. Bu özelliği onun öğrenme isteğini gösterir ve duygusal dünyasıyla birleşerek dünyayı anlamlandırmasına yardımcı olur.

Omor

Omor, Dağların Çocukları (Too Baldary) romanının önemli yetişkin karakterlerinden biridir. O, geleneksel göçebe değerlerine sıkı sıkıya bağlı olan ve modern eğitimi anlamakta zorlanan eski nesli temsil eder. Omor'a göre pratik yaşam becerileri formal eğitimden daha önemlidir ve bu yüzden okul bilgisinin faydasını sık sık sorgular. İlk başta çocuklara ve öğretmenlere karşı sert, inatçı ve zaman zaman kaba bir karakter olarak görünür. Ancak karakteri tek boyutlu değildir. Hikâye ilerledikçe duygusal derinlik kazanır, oğluna karşı endişe duyar ve değişime yavaş yavaş uyum sağlamaya başlar. Omor üzerinden roman, gelenek ile modernleşme arasındaki çatışmayı ele alır.

Geleneksel Omor güçlü bir şekilde göçebe geleneklere ve pratik yaşam deneyimine inanır. Hayvancılık, tarım ve el becerilerini formal eğitimden daha değerli görür. Okul bilgisinin faydasını sık sık sorgular ve eski kuşaklardan aktarılan bilgilere güvenir. Ona göre yaşam kitaplardan değil, doğrudan deneyimden öğrenilir. Bu bakış açısı, eski neslin modernleşmeye ve ideolojik değişime karşı direncini yansıtır. Aynı zamanda onun Kırgız kültürel mirası ve pastoral yaşamla güçlü bağını gösterir.

Sert Omor özellikle çocuklara karşı oldukça sert ve otoriter bir figürdür. Disiplinin güçlü olması gerektiğine ve çocukların şımartılmaması gerektiğine inanır. Kendi çocukluk deneyimleri, onun ebeveynlik tarzını şekillendirir. Bu yüzden çocukları bazen korkutur ve onların duygusal ihtiyaçlarını başlangıçta anlayamaz. İtaat ve dayanıklılık bekler, duygusal ifadeye fazla yer vermez. Ancak bu sertlik yalnızca öfke değildir; aynı zamanda karakterin zorluklarla güçlendiğine olan inancından kaynaklanır.

Dönüşen Zamanla Omor değişmeye başlar. Okulla daha fazla etkileşime girer ve oğlunun eğitimini gözlemledikçe modern eğitimin önemini fark eder. Başlangıçta reddettiği okul sistemini yavaş yavaş kabul etmeye başlar. Okul etkinliklerine katılması ve öğretmenlerle iletişimi, onun düşüncelerini yeniden değerlendirmesine yardımcı olur. Oğluna daha destekleyici davranmaya başlar ve okul ortamını korumaya ilgi gösterir. Bu dönüşüm yavaş ve gerçekçidir ve onun gelenek ile değişim arasında yaşadığı iç çatışmayı gösterir.

Sabır

Sabır, Dağların Çocukları (Too Baldary) romanının merkezindeki yetişkin karakterlerden biridir. Sovyet okul sistemi içinde görev yapan eğitimi, ilerici ve reformcu bir nesli temsil eder. Okul müdürü olarak çocukların eğitiminden ve okul ile köyün gelişiminden sorumludur. Eğitimin gücüne, kolektif çalışmaya ve modernleşmeye güçlü bir şekilde inanır. Köydeki Omor gibi geleneksel figürler ile yeni eğitim anlayışı arasında bir köprü görevi görür. Onun karakteri üzerinden roman; liderlik, toplumsal sorumluluk ve öğretmenlerin toplum inşasındaki rolünü vurgular.

Sorumlu Sabır oldukça sorumlu bir okul müdürüdür ve çocukların eğitimi ile okulun gelişimini ciddi bir görev olarak görür. Öğretmenleri, öğrencileri ve köy halkını dikkatle organize eder ve okul faaliyetlerinin düzenli işlenmesini sağlar. Sorunlardan kaçınmaz; disiplin, altyapı veya veli iletişimi gibi konularda aktif olarak çözüm üretir. Bu sorumluluk anlayışı özellikle yeni okul binasının yapılması ve ağaç dikme etkinliklerinin düzenlenmesi gibi büyük projelerde açıkça görülür. Eğitimi sadece ders vermek olarak değil, tüm toplumu şekillendiren bir sosyal görev olarak görür.

İlerici Sabır ilerici bir karakterdir ve modern eğitimi, bilimi ve toplumsal gelişimi güçlü şekilde destekler. Çocukların yalnızca geleneksel bilgileri değil, aynı zamanda okuma, yazma ve bilimsel düşünme becerilerini de öğrenmeleri gerektiğine inanır. Merakı, gözlemi ve deneysel öğrenmeyi teşvik eder. Köydeki eski inançlarla zaman zaman çatışsa da değişimi sabırla ve kararlılıkla savunur. Eğitimi, daha iyi bir geleceğin temeli olarak görür. Bu yönüyle Sabır, köy yaşamını dönüştürmeye çalışan yeni nesil lideri temsil eder.

Diplomatik Sabır aynı zamanda diplomatik bir karakterdir ve Omor gibi geleneksel kişiler ile modern okul sistemi arasındaki çatışmaları anlayışla yönetir. Sert tepkiler vermek yerine sakin ve açıklayıcı bir dil kullanır. Farklı görüşleri dinler ve kuşaklar arasında ortak bir zemin bulmaya çalışır. Anlaşmazlıklar ortaya çıktığında arabulucu rolü üstlenerek tarafların birbirini anlamasına yardımcı olur. Bu yaklaşımı,

köydeki toplumsal uyumu korur ve çatışmaların büyümesini engeller. Onun bu özelliği, duygusal zekâsını ve gelenek ile ilerleme arasında denge kurma becerisini gösterir.

TEMALAR

Eğitim

Göçebe Kırgız toplumunda eğitim, geleneksel olarak toplumun büyük bir kısmı için yaygın ve erişilebilir değildi. Göçebe yaşam tarzı, mevsimlik otlaklar bulmak için sürekli hareket etmeyi gerektiriyordu ve günlük yaşam hayvancılık, sürü gütmek ve pratik becerilere dayanıyordu. Bu koşullar altında eğitim bir gereklilikten çok bir ayrıcalık olarak görülüyordu. Öğrenim imkânları genellikle zengin, soylu ya da dinî ailelerin erkek çocuklarıyla sınırlıydı ve bu çocuklar mollalardan ya da özel hocalardan ders alabiliyordu. Ancak bu eğitim de çoğunlukla temel dinî bilgilerle sınırlı kalıyor; fen, tarih ya da edebiyat gibi alanları kapsamıyordu. Kız çocukları ise neredeyse hiç örgün eğitime erişemiyor, ev içi sorumlulukları aile içinde öğrenmeleri bekleniyordu.

Sovyet eğitim sisteminin kurulması Kırgız toplumunda önemli değişimlere yol açtı. Kırsal bölgelerde okullar açıldı ve eğitim, toplumsal köken farkı gözetilmeksizin çocuklara sunulmaya başlandı. İlk kez köylerde yaşayan sıradan ailelerin çocukları, kızlar da dâhil olmak üzere, okuma yazma ve örgün eğitim imkânına kavuştu. Eğitim programına matematik, fen bilimleri, tarih, coğrafya ve yabancı diller gibi dersler eklendi; böylece çocukların dünyaya bakışı kendi çevrelerinin ötesine genişledi.

Zamanla birçok Kırgız ailesi eğitimin doğa, teknoloji, toplum ve daha geniş dünya hakkında bilgi sunduğunu fark etti ve bunun gelecek kuşaklar için yeni fırsatlar yaratabileceğini kabul etti. Ancak örgün eğitimin benimsenmesi hemen ve herkes tarafından gerçekleşmedi. Yaşlı kuşağın bazı üyeleri okullara kuşkuyla yaklaştı ve eğitimin pratik değerini sorguladı. Hayatları boyunca geleneksel bilgi ve deneyime dayanarak yaşamış olan bu kişiler, çobanlık, çiftçilik ve benzeri becerilerin sınıf içi öğrenmeden daha yararlı olduğuna inanıyordu. Bu tutum Too Baldary romanındaki Omor karakterinde açıkça görülür. Omor başlangıçta eğitime şüpheyle yaklaşır ve kırsal kesimde yaşayan sıradan insanlar için gerekli olmadığını düşünür. Roman, Omor aracılığıyla geleneksel göçebe değerlerle Sovyet döneminde ortaya çıkan yeni eğitim anlayışı arasındaki gerilimi yansıtır.

Örnek Sahne: Omor, hayvan gütmek, ağaç dikmek ya da arıcılık yapmak için eğitim gerekeceğine inanır. Bu nedenle gençlere okumayı bırakıp çalışmalarını gerektiğini söyler. Uzun yıllar çocuğu olmadığı için Tanrı'ya kızmıştır. Daha sonra eşi kırk yaşından sonra Rus doktorların yardımıyla tedavi görür ve bir erkek çocuk dünyaya getirir. Omor, Sovyet tıbbını över ve oğluna "Orus" (Rus) kelimesinden türettiği Orusbek adını verir. Buna rağmen çocuğunu okula göndermek istemez ve sekiz yaşına kadar kaydettirmez. Okula gitmediği için diğer çocuklar tarafından alay edilen Orusbek ağlar. Sonunda öğretmenler ve yetkililer Omor'u çocuğunu okula göndermeye zorlar.

Doğa Yoluyla Eğitim ve Bilimsel Merak

Hikâyedeki en anlamlı temalardan biri, doğa yoluyla eğitim ile bilimsel merakın birleşimidir. Öğrenme yalnızca sınıf içinde gerçekleşmez; doğanın kendisi çocuklar için adeta canlı bir ders kitabına dönüşür. Gözlem yaparak, deneyerek ve soru sorarak öğrenciler çevrelerindeki dünyayı daha derin ve daha pratik bir şekilde anlamaya başlarlar.

Doğa aynı zamanda duygusal ve felsefi bir öğretmen görevi görür. Askar ilkbaharda kısa süreliliğine açıp solan çiçekleri gözlemlerken, güzel şeylerin neden bu kadar kısa ömürlü olduğunu düşünür. Bu sorgulamalar, doğayı gözlemlemenin yalnızca bilimsel bilgi kazandırmadığını, aynı zamanda hayat ve denge üzerine daha derin düşüncelere yol açtığını gösterir. Benzer şekilde, Kök-Döbö Tepesi'nde gerçekleştirilen ağaç dikme etkinlikleri çocuklara sabrı ve sorumluluğu öğretir. Öğrenciler, ağaçların büyümesi için zamana, suya ve bakıma ihtiyaç duyduğunu öğrenir; tıpkı insan bilgisinin de emek ve süreklilik gerektirmesi gibi.

Öğretmenler, geziler sırasında öğrencileri bulutları, yağmuru, toprağı, bitkileri ve hatta eski taş yazıtları incelemeye teşvik eder. Dersleri gerçek yaşam deneyimleriyle ilişkilendirerek öğrenmeyi daha anlamlı ve kalıcı hâle getirirler. Merak ilerlemenin itici gücü olurken, doğal çevre keşif ve gelişim için güçlü bir sınıfa dönüşür.

Örnek Sahne: Askar bu merak ruhunu temsil eder. Kavanozlara ektiği tohumları dikkatle gözlemler, kaç tanesinin filizlendiğini sayar ve başarı oranını belirlemek için yüzdelik hesaplamalar yapar. Yaptığı deney, bilimsel düşüncenin tarımı nasıl geliştirebileceğini ve verimi nasıl artırabileceğini gösterir. Sonuçları sorgulamadan kabul etmek yerine, beklentileriyle elde ettiği sonuçları karşılaştırır ve süreci nasıl iyileştirebileceğini düşünür. Bu yaklaşım, öğrenmenin ezberden ibaret olmadığını; araştırma, analiz ve sorgulama temeline dayandığını ortaya koyar.

Gizli Tema: Sovyet Eğitimi Altında Ulusal Kimlik

Hikâye açıkça eğitimi ve ilerlemeyi yüceltirken, aynı zamanda daha derin ve hassas bir temayı da içinde barındırır: Sovyet yönetimi altında ulusal kimliğin bastırılması. Sovyetler Birliği okullar açmış, okuma yazmayı yaygınlaştırmış ve Kırgız halkına modern bilgiye erişim imkânı sağlamıştır; ancak aynı zamanda kültürel hafızayı, gelenekleri ve etnik gururu zayıflatmıştır. Yazar, sıkı sansür nedeniyle bu gerilimi doğrudan değil, dikkatli ve dolaylı bir biçimde ifade eder; yine de dikkatli okurlar için mesaj açıkça hissedilir.

Sovyet ideolojisi Kırgızları çoğu zaman tarihi, yazı sistemi ve kültürel mirası olmayan, dağlarda yaşayan “vahşi” bir halk olarak tanımlamıştır. Bu söylem birçok Kırgız arasında bir aşağılık kompleksinin oluşmasına yol açmış, insanlar kendi geleneklerinin değerini sorgulamaya başlamıştır. Etnik kimliğiyle ya da büyük Manas Destanı’yla gurur duyanlar ise milliyetçilikle suçlanmıştır. Hatta Manas anlatıcıları bile Sovyet ideolojisine uymayan bölümleri destandan çıkarmaya zorlanmış, böylece yüzyıllardır yaşayan sözlü gelenek zarar görmüştür.

Hikâye bu kaybı küçük ama anlamlı sahnelerle ima eder. Omor derginin hangi “boyun diliyle” yazıldığını sorar; Sabır ise artık boyların olmadığını söyler. Bu cevap yüzeyde birlik ve bütünlük vurgusu gibi görünse de, aynı zamanda boy kimliğinin ve tarihsel bilincin silinmesini yansıtır.

Türk halklarının yapay biçimde farklı alfabelerle ayrıştırılması da ortak kültürel kökleri zayıflatmıştır. Yazar bu kaybı inceliklerle hissettirir. Eğitim bir yandan aydınlanma getirmiş, fakat diğer yandan hafızayı gölgelemiştir. Bu nedenle hikâye, gerçek eğitimin kültürel kimliği, tarihsel gerçeği ve ataların mirasına saygıyı da içermesi gerektiğini vurgular.

Örnek Sahne: Dağ gezisi sırasında öğrenciler eski taş yazıtları ve çizimleri fark ederler. Ancak bu yazıtlar okul derslerinde sistemli biçimde incelenmez ve öğretmenler tarafından ayrıntılı şekilde açıklanmaz. Erken dönem Türk yazı sistemlerini öğrenmek ya da bu taşların tarihsel anlamını çözümlemek yerine, çocuklar taşların üzerine “Yaşasın barış” ve “Bütün ülkelerin işçileri birleşin!” gibi Sovyet sloganları yazarlar.

Bu sahne önemlidir çünkü kadim Türk mirasının fiziksel olarak var ve görünür olmasına rağmen resmî eğitim programına dâhil edilmediğini gösterir. Bu yazıtların sistemli biçimde öğretilmemesi, Sovyet öncesi tarih ve Türk kültürel temellerinin geri plana itildiği daha geniş bir eğitim politikasını yansıtır. Sovyet eğitimi okuryazarlığı ve modern bilgiyi yaygınlaştırmış olsa da, Kırgız halkının daha derin tarihsel köklerini çoğu zaman ihmal etmiş ya da seçici biçimde sunmuştur.

Sovyet Etkisi Altında Göçebe Yaşamın Dönüşümü

Hikâyedeki bir diğer önemli tema, geleneksel göçebe yaşamın Sovyet etkisi altında geçirdiği dönüşümdür. Tarihsel olarak göçebe bir hayat süren Kırgız halkı, zamanla yerleşik düzene uyum sağlamaya başlamıştır. Bu değişim yalnızca ekonomik yapıyı değil, kültürü, günlük alışkanlıkları, oyunları ve kutlamaları da etkilemiştir.

Geleneksel Kırgız toplumu hayvancılığa, mevsimsel göçlere ve atlı oyunlara dayanıyordu. Omor, geçmişte oynanan güreş, at yarışları, halat çekme ve avcılık oyunları gibi göçebe yarışmaları hatırlar. Bu etkinlikler cesareti, fiziksel gücü ve göçebe yaşam tarzıyla kurulan güçlü bağı yansıtıyordu. Ancak Sovyet döneminde bu geleneksel oyunların birçoğu ya unutulmaya yüz tutmuş ya da önemini kaybetmiştir. Yerlerini organize spor faaliyetleri ve okul merkezli etkinlikler almıştır. Sartbayev gibi öğretmenler, hasat şenliği için bazı eski oyunları yeniden canlandırmaya çalışarak kültürel hafızanın hâlâ var olduğunu, ancak giderek zayıfladığını gösterirler.

Sovyet yaşamı yeni bayramlar ve kolektif kutlamalar da getirmiştir. Geleneksel şölenler ya da boy toplantıları yerine köylüler hasat festivalleri, Pioner etkinlikleri, şiir günleri ve resmî törenler düzenlemeye başlamıştır. Bu kutlamalar boy kimliğinden ziyade birlik ve sosyalist değerleri öne çıkarmıştır.

En belirgin değişimlerden biri göçebelikten yerleşik hayata geçiştir. Kırgızlar bahçecilik yapmaya, meyve bahçeleri dikmeye, kalıcı okullar ve evler inşa etmeye başlamıştır. Başlangıçta kuşkucu olan Omor bile zamanla okul bahçesini korumaktan gurur duyar. Meyve bahçesi bu dönüşümün simgesidir: Sürekli hareket eden bir halk artık bir yerde kalmayı ve bakım gerektiren ağaclar dikmeyi öğrenmiştir.

Bu değişimler aracılığıyla hikâye hem uyumu hem de kaybı gösterir. Yerleşik hayat istikrar ve gelişim getirmiştir; ancak geleneksel yaşamın ritmini de dönüştürmüştür. Kırgızlar bahçeciliği ve kolektif tarımı öğrenmiş, fakat göçebe kimlikleri Sovyet modernitesi içinde yeniden şekillenmiştir.

Örnek Sahne: Sartbayev adlı bir öğretmen eski göçebe oyunlarını araştırmaya başlar. Okul bahçesine gelir ve hasat şenliği sırasında çocukların bu oyunları öğrenip oynaması gerektiğini söyleyerek Omor'dan geçmişte oynanan geleneksel oyunları anlatmasını ister. Omor önce ondan şüphelenir ve sadece elma yemek için geldiğini düşünerek elma vermek istemez. Öğretmen amacını açıklayınca Omor hatırladığı birçok Kırgız oyununu sıralar: "Eskiden ak çölmök, kara koyun dumpuldek, orompoi, jooluk taşmai, toktu süramai gibi oyunlar oynardık. Gençler atlı oyunlar oynar, güreşir, halat çekerdi. Avcılar hedefe atış yapar, yiğitler karşı karşıya yarışır." Bu kahramanlık oyunlarının kaybolmaya başladığını üzümlere söyler ve düğün oyunlarının bile unutulduğunu ekler. En azından oğlunun ata binmeyi ve geleneksel oyunları öğrenmesini dilediğini ifade eder.

Sovyet Eğitiminde Çocuk Kimliğinin Şekillendirilmesi

Hikâye, çocukluğu doğal bir yaşam evresi olarak değil, ideoloji tarafından şekillendirilen ve değerlendirilen bir süreç olarak sunar. Orusbek karakteri üzerinden anlatı, "ideal Sovyet çocuğu" imgesinin okul sistemi içinde nasıl dikkatle inşa edildiğini gösterir. Bu ideal çocuk disiplinli, itaatkâr, çalışkan ve politik olarak bilinçlidir. Kolektif etkinliklere katılır, otoriteye saygı duyar, kamu malını korur ve ordu ile devlet hakkında yazılmış şiirleri güvenle okur. Bu beklentiler, tüm çocukların ölçüldüğü belirli bir standart oluşturur.

Ancak Orusbek bu modele hemen uyum sağlayamaz. Ağaç dikme sırasında arkadaşlarını rahatsız eder, babasının okul hakkındaki kuşkucu sözlerini tekrarlar ve şiir okurken tereddüt eder. Öğretmenler onu yaramaz ya da sorunlu olarak tanımlar; oysa davranışları kişisel bir başkaldırıdan çok ev ortamının etkisini yansıtır. Eğitime güvenmeyen ve okuryazarlıktan çok sertliği önemseyen bir babanın yanında büyüyen Orusbek, iki farklı yetiştirme anlayışı arasında kalmıştır. Onun yaşadığı bu kararsızlık, okul tarafından bir uyumsuzluk olarak yorumlanır.

Okul düzeni, ilerlemeyi ve ideolojik netliği temsil ederken; ev, göçebe geçmişin hatıralarını ve modern kurumlara duyulan kuşkuyu taşır. Bu iki dünya arasında kalan Orusbek, kurumsal beklentilere uyum sağlamaya çalışır. Şiiri sonunda daha güçlü bir sesle tamamladığında, bu an bir boyun eğiştten çok yavaş bir uyum süreci gibi görünür.

Yazar bu anlatımla çocukluğun nasıl tanımlandığını sessizce sorgular. Hemen uyum göstermeyen bir çocuk "sorunlu" olarak damgalanır; oysa hikâye kimliğin katı yargılarla değil, rehberlik ve anlayışla geliştiğini ima eder. Orusbek'in hikâyesi, Sovyet döneminde eğitimin yalnızca okuma yazma öğretmeyi değil, aynı zamanda karakteri politik bir vizyona göre biçimlendirmeyi amaçladığını gösterir. Çocukluk, ideoloji ile bireysel gelişimin kesiştiği bir alana dönüşür.

Örnek Sahne: Şiir Günü'nde Orusbek öğretmenlerin ve köylülerin önünde Sovyet Ordusu hakkındaki bir şiir okur. Şiirin ortasında tereddüt ettiğinde salonda beklenti dolu ağır bir sessizlik oluşur. Babası "Eğer benim oğlumsan, bitir!" diye bağıır; bu sözler geleneksel gururu ve erkeklik baskısını yansıtır. Öğretmen ise nazikçe araya girerek çocuğun kendi başına devam etmesine imkân tanır. Orusbek kendini toparlar ve sesi giderek güçlenerek şiiri tamamlar. Dinleyiciler alkışlar. Bu sahne, okulun çocukların özgüven, sadakat ve disiplin sergilemek zorunda olduğu bir sahneye dönüştüğünü ve ideal Sovyet çocuğu imgesinin burada somutlaştığını gösterir.

Zihniyet ve Kimlikte Değişim

Anlatıda değişim, temel olarak tutumların, inançların ve toplumsal ilişkilerin dönüşümü şeklinde gösterilmektedir. Bu değişim özellikle Omor karakteri üzerinden kademeli olarak gelişir. Omor başlangıçta modern eğitime karşı çıkan ve geleneksel otoriteye sıkı sıkıya bağlı bir kişidir. Hikâyenin başında, bir çocuğun yetiştirilmesi için sert disiplinin yeterli olduğuna inanır ve örgün eğitimin bir anlamı olmadığını

düşünür. Öğretmenlere güvenmez, çocuğun eğitiminde ebeveyn sorumluluğundan uzak durur ve okul sistemini açıkça eleştirir. Onun dünya görüşü, ağırlıklı olarak zorluklar, sözlü kültür ve sınırlı okuryazarlıkla şekillenmiş eski nesli yansıtır.

Ancak olaylar ilerledikçe Omor yeni gerçeklerle yüzleşmek zorunda kalır. Okula yaptığı ziyaretler, Sabyr ile yaptığı konuşmalar ve oğlunun deneyimlerini gözlemlemesi, onun düşüncelerini yavaş yavaş sorgulamasına neden olur. Bunu gösteren önemli bir sahne Şiir Günü etkinliğinde yaşanır. Omor okul etkinliğine katılır ve oğlu Orusbek'in şiir okumasını dinler. Çocuk tereddüt ettiğinde Omor ona devam etmesi için cesaret verir. Sesi hâlâ sert olsa da etkinlikte bulunması önemli bir değişimi gösterir: artık okulu reddeden bir dış kişi değil, çocuğunun eğitimine duygusal olarak bağlanan bir babadır. Törenin sonunda, adını yazamadığı için okul kayıt defterine parmak izi bırakır. Bu hareket, hem okuryazar olmadığını kabul etmesini hem de daha önce karşı çıktığı kurumu benimsemeye başladığını sembolik olarak ortaya koyar.

Örnek Sahne: Değişimi güçlü biçimde gösteren bir başka sahne, Omor'un okul bahçesinin bekçisi olarak çalışmaya başlamasıdır. Anlatının önceki bölümlerinde okulu açıkça eleştirir, okul toplantılarına katılmaz ve oğlunun eğitim görmesini istemezdi. Ona göre hayvancılık, tarım ve beden emeği için okul eğitimi gerekli değildi. Ancak yaşadığı tartışmalar ve içsel sorgulamalar sonrasında, Sabyr'dan gönüllü olarak okul bahçesini koruma görevini ister.

Bu sahne özellikle önemlidir çünkü yalnızca sözlü bir kabulü değil, davranışsal bir dönüşümü göstermektedir. Bir zamanlar okulun önemini reddeden Omor, artık okulun kurduğu yapıyı aktif biçimde korumaktadır. Ağaçlara gösterdiği özen, onun eğitim ve kolektif çalışmaya duyduğu saygının arttığını simgeler. Çocukların geleceğini temsil eden bu bahçe, onun değer verdiği ve koruduğu bir alan hâline gelir.

Gelişim

Eserde gelişim, zihinsel, duygusal ve toplumsal bir ilerleme olarak sunulmaktadır. Değişim çoğu zaman bir durumdan başka bir duruma geçişi ifade ederken, gelişim kademeli bir genişleme ve olgunlaşma sürecini anlatır. Bu durum en açık şekilde, ortaya çıkan eğitilmiş nesli temsil eden Askar ve Dinar karakterlerinde görülür.

Askar'ın zihinsel gelişimi, onun bilimsel merakıyla kendini gösterir. Tohumlar üzerinde deneyler yapar, yüzdeleri hesaplar ve tarımsal verimliliği artırmanın yollarını araştırır. Bu ilgisi, pasif gözlemden analitik düşünmeye doğru bir geçişi yansıtır. Bunu gösteren önemli bir sahne, yüzdeler konusunu ninesine sade bir dille açıklamasıdır. Ninesi anlamakta zorlanmasına rağmen Askar'ın çabası, onun bilgiye uygulamalı biçimde yaklaşma isteğini ve artan özgüvenini ortaya koyar.

Dinar'ın gelişimi ise duygusal ve ahlakî bir boyuttadır. *Vanika* hikâyesini okuması sayesinde adaletsizliği, acıyı ve merhameti anlamaya başlar. Yetim çocuğa derin bir empati duyar ve yetişkinlerin çocuklara neden kötü davrandığını sorgular. Bu düşünsel ve duygusal tepki, onun ahlakî olgunlaşmasını gösterir. Edebiyat, Dinar için empati ve etik farkındalık geliştiren bir araca dönüşür.

Toplumsal gelişim ise ağaç dikme ve yeni okulun inşasıyla sembolize edilir. Köylülerin—çocukların, yaşlıların ve yetkililerin—bir araya gelerek okulu inşa ettiği sahne güçlü bir örnektir. Büyüyen meyve bahçesi, çocukların eğitimini yansıtır: her ikisi de sabır, emek ve iş birliği gerektirir.

Örnek sahne: Askar, tohum deneyi üzerine konuşurken ninesine “yüzde” kavramını açıklar. Çimlenen tohum sayısını çimlenmeyenlerle karşılaştırır ve tarımsal verimliliğin artırılabilirliğini söyler. Bu sahne onun zihinsel gelişimini ve bilimsel düşünme becerisini gösterir.

Bu an özellikle önemlidir çünkü kuşaklar arası bir karşıtlık ortaya koyar. Ninesi geleneksel bilgi ve deneyime dayanırken, Askar tarıma hesaplama ve deney yoluyla yaklaşır. Karmaşık bir kavramı sadeleştirip pratikte uygulayabilmesi, hem bilişsel olgunluğunu hem de özgüvenini yansıtır.